

IVAN BRATKO, ČAS KNJIGE

Čas knjige Ivana Bratka, založnika Državne založbe Slovenije, jubilejno končuje preteklo mednarodno leto knjige. Knjiga je razdeljena na tri dele. V prvem Ivan Bratko piše kot založnik. V drugem delu so prevodi krajših sestankov zelo znanih avtorjev, kot so Robert Escarpit, Lev I. Vladimirov, Marshall McLuhan, Mario Formenton, Stanley Unwin in Alberto Moravia. Zadnji razdelek prinaša dvojce zapiskov Ivana Bratka in Paula Hazarda, ter po en prispevek Franceta Bevka, Iva Andriča, N. K. Krupske in Ivana Cankarja. Tekste je izbral in uredil, opremil s citati raznih avtorjev ter izbral slikovno gradivo Ivan Bratko.

Čas knjige je prva tovrstna knjiga pri nas. Kot tekst dolgoletnega založnika najbolj avtentično sporoča o slovenskem in svetovnem založništvu, daje njune medsebojne primerjave, zlasti z avtorjevim primerjanjem založništva in položaja knjige v ZDA in na Japonskem (Longsellerji, bestsellerji, Pisatelji in založniki na Japonskem) z založništvom pri nas. Prvi del potemtakem razkriva bralcu tiste dimenzije založništva, ki so dostopne samo ozki skupini ljudi: založnikom in avtorjem. S tem pa nočemo reči, da je tudi tekst sam namenjen ozkemu krogu ljudi. Gre za prikaz odnosa založnika do pisca in narobe, za zapleteno pot od rokopisa h knjigi, ki odkrije avtorja in založnika v novi luči, ne v rezultatu dela, natisnani knjigi, marveč v zapleteni poti, po kateri avtor, včasih tudi z založnikovo pomočjo, marsikateri tekst sploh napiše. Ivan Bratko si je poleg splošnih zapažanj o avtorjih v odnosu do založnika izbral dvojce osebnosti: Iva Andriča in Franceta Steleta ter ju prikazal kot avtorja, založnikova sodelavca. Izbor dveh tako znanih avtorjev pomeni, da je njunim že tako znanim

delom dodana nova osvetlitev: Bratko ju ne prikazuje kot strokovnjaka, umetnostnega zgodovinarja in pisatelja, marveč se posveti njenemu odnosu do založnikov, knjig, dela in stroke! V poglavju Založbe v reformi spregovori avtor o splošnih problemih našega založništva v reformi: od zaostrenih odnosov med slovenskimi založbami, poslovnih odnosov med založbami in tiskarnami, založbami in avtorji, pa do pregleda nekaterih statističnih podatkov o slovenskem in jugoslovanskem založništvu in knjigi.

Strukturo drugega dela svoje knjige razlaga Ivan Bratko takole: »V tem drugem delu so različni prispevki znanih francoskih, angleških, ruskih, ameriških in italijanskih strokovnjakov o vprašanih knjige, založništva, pisateljavanja, bibliotekarstva in občil vseh vrst. Polovica jih je bila objavljena letos v Unescovi reviji Courrier...« O založništvu kot poklicu piše v uvodu k svoji knjigi Resnica o založništvu Stanley Unwin. Mario Formenton piše o skupnih izdajah, kar postaja tudi pri nas že vsakdanja praksa. Lev I. Vladimirov razmišlja o razmerju med knjigo in drugimi sredstvi komuniciranja, kot so film, radio, televizija, magnetofon... Marshall McLuhan v strnjem eseju razpravlja o »novih oblikah literarnih izkušenj«, pri čemer vidi v iznajdbi novih oblik komuniciranja tudi nove odnose med resničnostjo in njeno podobo. Alberto Moravia skuša v prispevku Slika in pisava pojasniti velik razmah slikovitih sredstev sporočanja: »Se pravi, da ne moremo govoriti toliko o zatonu knjige kakor predvsem o uspehu knjige, o uspehu, ki ga niso povzročili toliko ljudje, ki so znali že od nekdanj brati, temveč bolj ljudje, ki včeraj še niso znali. Če to drži, potlej bomo v prihodnosti pričali nezadržnemu zatonu slike in novemu vzponu knjige. Kolikor bolj se bo pismenost razširila na široke množice, bolj bodo morale te od primitivne in neposredne govo-

* Ivan Bratko, Čas knjige (izdala DZS 1972, opremila Nadja Furlan, str. 142).

rice slike preiti k popolnejši in neposrednejši govorici tiskane besede.« Robert Escarpit razmišlja o branju v razvitih in nerazvitih deželah, med ljudmi z različnimi izobrazbami in starostmi ter o področjih z različno »nasičenostjo« s knjigami, od knjižne preobilnosti do lakote.

»Ti članki, eseji, razprave, referati in odlomki iz knjig obravnavajo pereča sodobna tehnološka, gospodarska, finančna, sociološka, organizacijska in druga vprašanja, nanašajoča se na knjigo in na občila sploh. Govor je tudi o prihodnosti knjige kot občila med občili, o njeni pojemajoči ali naraščajoči moči in vplivu. V različnih prispevkih se včasih izražajo nasprotni misli. Kot bi avtorji polemizirali med sabo. Snov je pač neizčrpana, zamotana in nagnjena k naglemu spreminjanju. Vsekakor pa so v tem delu zbrane mnoge najnovejše izkušnje, kontroverze in novosti na tem področju. Vidimo in občutimo, kam se svet razvija ter kakšne dileme, ovire in razgledi so pred nami.« (Ivan Bratko)

V tretjem delu francoski literarni zgodovinar Paul Hazard v dveh prispevkih razmišlja o pomembnosti knjige za človeka, s knjižno vzgojo že v otroški dobi človekovega življenja: »Bistvo problema je v tem: navaditi mlade ljudi, otroke, da vidijo v knjigi neločljiv del svojega življenja. »Trije prispevki jugoslovanskih avtorjev Andrića, Bevka in Cankarja pričajo o odnosu avtorjev do knjig, zlasti v prvih stikih z njimi (Andrić, Bevk). N. K. Krupska piše o Leninovem odnosu do literature. Dva zapisa Ivana Bratka segata v leta NOB.

Tretji del ni urejen dovolj smiselno. Oba svoja prispevka bi bil lahko avtor uvrstil v prvi del, med druga svoja razmišljanja. Prispevka Paula Hazarda bi uvrstil v drugi del, kamor bi urednik zlahka uvrstil še kak zanimiv prevod iz zastavljene teme, saj najbrž tovrstne kvalitetne literature ne primanjkuje,

medtem ko bi drugi štirje prispevki iz tretjega dela brez škode izpadli. Zlasti se nam zdi ponesrečen odlomek iz Cankarjevih Hlapcev.

Vsekakor je delo Čas knjige Ivana Bratka pomemben prispevek slovenskega založništva k letu knjige, zlasti ker gre za prvi tovrstni knjižni poizkus, ki more pritegniti slehernega izobraženca.

M. Zlobec

VENO TAUFER, PODATKI

Nastavki za poezijo, ki je objavljena v četrti zbirki Vena Tauferja Podatki, so navzoči že v njegovi predzadnji zbirki Vaje in naloge (1969). Obema je na prvi pogled skupno to, da je precej pesmi napisano v sonetni obliki, za katero se izkaže ob natančnejšem pregledu, da se je močno oddaljila od norm, ki so značilne za klasično pojmovanje soneta. Največkrat je ohranjena samo še zunanja kitična razvrstitev, druga določila so upoštevana le v posameznih primerih; izmed novosti pa je posebno opazen verzni konec, ki ga sestavlja ena sama beseda, od katere spada nekaj zlogov na konec prvega, nekaj pa na začetek naslednjega verza. Npr.: »... se podi/ra rdeča zemlja...«, str. 13. Ta in še drugi načini so učinkovito sredstvo za intenzivnejše dojetje besedila, saj je bralec prisiljen, da primerja zakonitosti tradicionalnega soneta z odstopanji od njih.

Poleg sonetov, ki obsegajo približno polovico nove zbirke, so v njej še pesmi, sestavljene iz treh kitic, ki imajo vsaka po štiri verze, sestavljene v glavnem iz dveh besed. V primerjavi s soneti se sedaj srečujemo z obliko, ki ni tako strogo zgodovinsko normirana, ampak velja za manj zahtevno pesniško obliko, kar seveda ne pomeni,

* Veno Taufer, Podatki; opremil Marko Pogačnik. Zbirka Znamenja 31. Založba Obzorja, Maribor 1972.